

Олена ВОРОНЬКО
Алла ПІДЛУЖНА

Сцена
з вистави
П.Саксаганського
«Шантрапа»,
режисер
І.Кліщевська.

МАГІЧНЕ КОЛО «КОЛЕСА»

Яке містке слово «колесо». Колесо творчої фортуни і невблаганне колесо долі, вічний рух, філософська категорія, символ буття, плин духовної і життєвої енергії. Це коло, яке твориться, коли візьмуться за руки рідні за духом люди у прагненні об'єднатися, створити щось спільне, підтримати і зрозуміти один одного. І з того духовного братерства матеріалізується магія спільності, що втілюється у творчість... У творчість театру, який своєю назвою обрав це багатозначне слово. Київський кафе-театр «Колесо».

Здається, нещодавно були здивування і заздрість. Адже не всім театрам щастить мати приміщення на Андріївському узвозі, найфантастичнішій вулиці Києва. І потім, як це — «кафе-театр»? Що спочатку — театр чи кафе? За десять років існування «Колеса» все з'ясувалося. Незрозумілим і досі лишається тільки питання плідного довголіття, стійкості театру перед складнощами життя, вміння завойовувати армії прихильників і назавжди залишати їх у «полоні». Що ж, поки цікаві дошукують відповідей, «Колесо» покотилося Андріївським узвозом друге десятиріччя.

Творче ядро театру склалося з тих акторів, які разом з режисером Іриною Кліщевською, працюючи як творче об'єднання при парку ім.Фрунзе, вирішили створити свій театр. Це Вадим Лялько, Олександр Бірюков, Галина Зражевська, Валентина Бойко, Віра Щуревська, Олег Лепенець.

З роками це «ядро» розрослося, прийняло до себе інших акторів, збагатилося і засяяло новими творчими гранями. Серед «новеньких» — Наталя Надірадзе, Олександр Фуртас, Сергій Ладесов, Стас Колокольников, Володимир Андреев, Олександр Хорошко, Олена Кривда, Валентина Сова, Марія Грунічева, Тимофій Розуменко. І незмінний художній керівник, а ще й директор, заслужена артистка України, Ірина Кліщевська. Згадати кожного актора хотілося ще й тому, що у цьому театрі немає поняття «актор другого плану». У кожного є своя бенефісна вистава. «Всі наші актори — зірки», — із захопленням стверджує І.Кліщевська. В цьому можна переконатися, дивлячись вистави. х у репертуарі понад 16. Характерно, що вистави роками тримаються в репертуарі і лише кілька з них було знято, виходячи з потреб часу. Атмосфера кожної неповторна. Самобутність співіснування глядацької зали і кафе присутні відчувають безпосередньо — дійство розпочинається у кафе, де барди настраюють на лад сьогоденної вистави. Після пісенної прелюдії всі піднімаються на другий поверх, у зал. А іноді й вся вистава розігрується у кафе, як наприклад фантазія за поезіями «Любити, палати і бути таким, як раніше...» (1988, режисер В.Непомілов). Уявіть: глядачі сидять за столиками з келихами червоного вина, горять свічки, актори біля тебе і грають саме для тебе. У виставі «Чин-

зано та День народження Смирнкової» Л.Петрушевської (режисер В.Чаїдзе), що з'явилася наприкінці 80-х і передавала дух часу, було задіяно два сценічні майданчики. Популярністю, що триває роками, у глядачів користуються вистави «Ліка» А.Зурабова (1988, режисер Л.Титов), «Триптих для двох» С.Злотнікова (1988, режисер І.Кліщевська).

Виставою «Генерали в спідницях» Ж.Ануя, поставленою І.Кліщевською 1990 року, в «Колесі» розпочався новий, якісно і творчо, етап — перехід від камерних вистав до таких, де задіяна вся або майже вся трупа. Перед режисером постало чи не найголовніше у цих умовах питання — інше освоєння сценічного простору. Намагаючись запобігти «скупченості» акторів на сцені, режисер розробила скрупульозну партитуру мізансцен.

У 1992 році на афіші театру з'явилися веселі «Вечорниці» (режисер І.Кліщевська). Ця музично-драматична дія відроджує традиції українських вечорниць, надає можливість зустрітися з друзями у справжнісінькій українській хаті, погостювати у Солохи і поспілкуватися з іншими гоголівськими персонажами.

Роком пізніше народжується вистава «Шантрапа» за п'єсою Панаса Саксаганського, що була написана 1914 року і поставлена із Марією Заньковецькою в головній ролі. З того часу ця п'єса не мала сценічної історії. Актори і режисер

В.Щуревська та В.Бойко у виставі «Ліка» за А.Зурабовим, режисер Л.Титов.

С.Колокольников та І.Клішевська у виставі за п'єсою «Азалія» І.Жаміака, режисер В.Судьїн.

І.Клішевська через багато років настільки талановито «оживили» цей матеріал, що вистава стала візитною карткою «Колеса». Калейдоскоп яскравих персонажів створює відчуття гамірного, веселого ярмарку. Глядачам — море сміху, акторам — простір для безмежної імпровізації.

Саме на цих трьох виставах та на більш пізній «Дамі-примарі», різних за драматургією, епохами і проблемами, можна простежити риси режисерського почерку художнього керівника театру «Колесо». Ірина Клішевська — учениця Михайла Резніковича, сповідує засади психологічного театру. Працюючи з актором, вона домагається остаточної ясності всіх моментів, бо вважає, що легкість і органічність з'являються лише тоді, коли актор напевне знає, для чого виходить на сцену і як виконати поставлене надзавдання. Приступаючи до роботи над виставою, Клішевська має в уяві образ майбутньої вистави, який «оживає» у процесі репетицій зусиллями сценографа, композитора, акторів. А ще ж

треба утрясати проблеми організаційні, що тісно переплітаються з мистецькими: як найкраще використати приміщення театру, що диктує умови сценічного існування, врахувати потреби глядачів, найвигідніше представити акторів, дати їм можливість творчого росту і виявлення власної індивідуальності. Все треба привести до спільного знаменника творчого існування, а переконати акторів можна лише за наявності власних переконань. І.Клішевська вміє зробити колеґ однодумцями, про неї не можна сказати: режисер-диктатор. Вона сприймає інші думки і навіть сама спонукає до нових ідей. Тож і панує в театрі атмосфера розуміння і співтворчості.

1994 рік для театру був насичений багатьма важливими подіями. Він здобув статус державного. За підтримки Українського благодійного фонду було засновано і проведено Міжнародний театральний фестиваль «Слов'янські зустрічі», на якому вистава «Шантрапа» була визнана однією з найкращих, і головне — відбулися прем'єри трьох вистав: «Випадок у «Готелі дю комерс»» Ф.Вебера (режисер І.Клішевська), «Азалія» І.Жаміака (режисер В.Судьїн), «Міріам» О.Юр'єва (режисер В.Чхаїдзе). У «Колесі» люблять грати комедії. Але якщо «Міріам» — народна комедія, то «Випадок...» ексцентричністю чимось нагадує французькі кінокомедії, «Азалія» — сумна комедія про мрію, про бажання бути щасливим.

Міжнародними зв'язками зараз нікого не здивуєш, але те, як впевнено та плідно театр «Колесо» включився в цю діяльність, викликає повагу. У 1995 році для постановки вони запрошують американського продюсера і режисера Ніла Флекмана, який ставить психологічний трілер «Тегга incognita» за новелою Генрі Джеймса. Цією спільною роботою було започатковано загальний гуманітарний проект між театром «Колесо» та Муніципальним театром м.Ашвілл із США. Американський театр привозив до Києва виставу «Грона гніву» за романом Д.Стейнбека, в якій театрові вдалося передати стан американців, що переживають «велику депресію». А театр «Колесо» «прокатав» по Америці вистави «Шантрапа» та «Генерали у спідницях». Ці творчі акції зба-

гали й українців, і американців. Девіз, що об'єднав два театри, був конструктивним: «За театр без кордонів!»

Потім був французький творчий проект, що розпочався із занять українських та французьких акторів у майстер-класах і закінчився гастролями по країні з виставою «Вечорниці».

1997 року виставою «Дама-примара» за Педро Кальдероном театр «Колесо» представляв Україну на міжнародному Единбургському фестивалі. В українському перекладі, який здійснив С.Борщевський, п'єса «Дама-примара» стала першою у нашому театральному просторі. Режисура І.Клішевської, сценічне вирішення С.Зайкіної, пластичний малюнок О.Майорової передають стиль і атмосферу епохи. На маленькому майданчику сцени справді розгортається широке коло середньовічних подій. Смак і вигадливі знахідки простежуються в усьому — в мереживі рухів, віртуозності віршованого тексту, музиці, стилізації костюмів. Актори жваво демонструють вміння існувати у жанрі класичної комедії положень, що передбачає одночасну присутність на сцені, умовність ситуацій, доречні репліки «a part». Комедія плаща і шпаги передбачає великі сценічні майданчики. Залишається тільки захоплюватися постановочною групою, яка у просторі, де можна розійтися тільки на відстань двох шпаг, створює ілюзію справжньої лицарської бійки, стилізованої красиво і граційно.

Театральний сезон 1997-98 років проходив під гаслом «Класика на камерній сцені». Відбулися дві прем'єри — «Сни Родіона Раскольникового» за романом Ф.Достоевського «Злочин і кара» (режисер Ю.Непша) та водевіль-модерн «Пристрасті до дому пана Г.-П.» (режисер В.Чхаїдзе) за п'єсою Олени Пчілки «Сужена — не оужена». Вистава грається на першому поверсі в кафе. Це веселе дійство з піснями і танцями, гумористичними ситуаціями, стилізоване під французьке вар'єте. І тут театр залишається вірним собі у намаганні бути сценічним першовідкривачем.

Ми побіжно кинули погляд на десятилітній шлях театру «Колесо». За цими фразами — дружба, підтримка, творчість. Театр необхідно бачити, аби увійти в магічне коло «Колеса».